

**ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ
ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

Մարզկենտրոնը՝

ք. Արտաշատ

Տարածաշրջանները՝

Արարատ,

Արտաշատ,

Մասիս

Քաղաքները՝

Արտաշատ,

Մասիս,

Արարատ,

Վեդի

Տարածքը	2 090 քառ. կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	7.0 %
Համայնքներ, 2016թ. տարեակզբի դրությամբ	97
Քաղաքներ	4
Գյուղեր	95
Բնակչության թվաքանակը 2016թ. տարեակզբի դրությամբ	258.9 հազ. մարդ
<i>այդ թվում՝</i>	
քաղաքային	73.1 հազ. մարդ
գյուղական	185.8 հազ. մարդ
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	8.6 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը	3.8 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	156 901.7 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	25 259.6 հա

ՀՀ Արարատի մարզի տարածքում է գտնվում Խոսրովի պետական արգելոցը (ծովի մակերևույթից 1 600 -2 300 մ բարձրության վրա):

ՀՀ Արարատի մարզը հանրապետության տնտեսապես զարգացած մարզերից է:

Մարզի տարածքով է անցնում հանրապետական նշանակության Երևան-Երասխ-Ղարաբաղ ավտոմայրուղին և Երևան-Երասխ երկաթուղին:

2015թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 12.9 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 14.1 %,
- շինարարություն՝ 2.1 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 2.7 %,
- ծառայություններ՝ 1.6 %:

Տնտեսության հիմքը գյուղատնտեսությունն է: Այն հիմնականում մասնագիտացած է խաղողագործության, պտղաբուծության և բանջարաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ներառյալ՝ խմիչքների, արտադրություններն են և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը:

Մարզի բազմաճյուղ արդյունաբերության հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ երեք ճյուղերը.

- ա) սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրություն (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների արտադրություն),
- բ) ծխախոտի արտադրություն (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա),
- գ) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ասբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

Արտաշատ քաղաքը (2016թ. տարեսկզբին՝ 20.7 հազ. բնակիչ) մարզկենտրոնն է: Քաղաքը գտնվում է Երևանից 30 կմ հեռավորության վրա (հայոց պատմական մայրաքաղաք Արտաշատից 10 կմ հյուսիս-արևմուտք), զբաղեցնում է 800 հա տարածություն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ հատկապես առանձնանում են սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունը (մրգերի, բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների), ինչպես նաև ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրությունը (կղմինդրի, աղյուսի և թրծված կավից շինարարական արտադրատեսակների, բնական քարերից երեսպատման նյութերի արտադրությունը):

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը բուսաբուծությունն է:

Արարատ քաղաքը (2016թ. տարեսկզբին՝ 20.3 հազ. մարդ) գտնվում է Երևանից 47 կմ հեռավորության վրա, հիմնադրվել է 1936թ.: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ իր գերակշիռ տեղն ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ցեմենտի, կրի և ասբոցեմենտային իրերի արտադրությունը):

Վեղի քաղաքը (2016թ. տարեկզբին՝ 11.6 հազ. մարդ) գտնվում է Վեղի գետի աջ ափին, Երևանից 48կմ հեռավորության վրա: Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որում կարևոր տեղ է զբաղեցնում բնական քարերից երեսապատման նյութերի, էլեկտրական և հսկիչ սարքերի ու սարքավորումների, պլաստմասաներից պատրաստվող շինարարական իրերի արտադրությունը:

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի հիմնական ուղղությունը դաշտավարությունն է:

Մասիս քաղաքը (2016թ. տարեկզբին՝ 20.5 հազ. մարդ) գտնվում է Հրազդան գետի ձախ ափին, Երևանից 14 կմ հեռավորության վրա: Խոշոր երկաթուղային ապրանքային կայան է, որն ունի միջմարզային նշանակություն և սպասարկում է Երևան քաղաքին:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում սննդամթերքի արտադրությունը (մրգերի և բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում), թղթից և սովարաթղթից արտադրատեսակների արտադրություն և ծխախոտի ապրանքների արտադրությունը (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա):

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ *
Արտաշատ	20 679
Մասիս	20 484
Արարատ	20 366
Վեղի	11 579

ԳՑՈՒՂԵՐ

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ **
Արտաշատի տարածաշրջան		
1	Աբովյան	1 507
2	Ազատավան	2 993
3	Այգեգարդ	3 019
4	Այգեպատ	1 717
5	Այգեստան	2 429
6	Արաքսավան	844
7	Արևշատ	2 385
8	Բերդիկ	1 008
9	Բերքանուշ	2 064
10	Բաղրամյան	1 957
11	Բարձրաշեն	1 627
12	Բյուրավան	1 477
13	Բուրաստան	2 075
14	Գետազատ	2 008
15	Դալար	2 618
16	Դեղձուտ	947
17	Դիմիտրով	1 360
18	Դիտակ	789
19	Դվին	2 960

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ **
20	Ոստան	3 066
21	Զբաղեն	1 830
22	Կաքավաբերդ	-
23	Հովտաշեն	1 113
24	Հնաբերդ	700
25	Լանջազատ	1 505
26	Վերին Դվին	2 215
27	Վերին Արտաշատ	4 550
28	Վարդաշեն	636
29	Կանաչուտ	1 346
30	Մասիս	1 493
31	Քաղցրաշեն	3 121
32	Մխչյան	5 069
33	Մրգավետ	2 383
34	Մրգավան	2 030
35	Մրգանուշ	1 307
36	Շահումյան	4 567
37	Նարեկ	1 319
38	Նորաշեն	3 552
39	Նշավան	1 679
Արարատի տարածաշրջան		
1	Ավշար	5 185
2	Արայեզ	2 614
3	Արարատ	8 745
4	Արմաշ	2 679
5	Այգավան	4 556
6	Գինեվետ	729
7	Գոռավան	2 950
8	Դաշտաքար	682
9	Երասխ	910
10	Եղեգնավան	2 034
11	Զանգակատուն	1 233
12	Շաղափ	1 025
13	Ոսկետափ	5 163
14	Պարույր Սևակ	629
15	Ուրցայանջ	209
16	Ուրցաձոր	3 287
17	Լանջատ	225
18	Լանջանիստ	220
19	Լուսառատ	2 794
20	Լուսաշող	689
21	Նոյակերտ	2 200
22	Նոր կյանք	2 922
23	Նոր ուղի	952
24	Մուրենավան	2 647
25	Միսավան	2 261
26	Տափերական	3 987
27	Տիգրանաշեն	173
28	Վարդաշատ	241
29	Վանաշեն	2 729
30	Փոքր Վեդի	3 295
Մասիսի տարածաշրջան		
1	Ազատաշեն	768

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2016թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ **
2	Այնթափ	9 274
3	Արբաթ	1 931
4	Արգավանդ	1 898
5	Արևաբույր	1 237
6	Գեղանիատ	2 988
7	Գետափնյա	1 501
8	Դաշտավան	2 291
9	Դարակերտ	2 713
10	Դարբնիկ	1 301
11	Զորակ	1 954
12	Խաչփառ	1 994
13	Հայանիստ	2 108
14	Հովտաշատ	3 784
15	Ղուկասավան	2 219
16	Մարմարաշեն	3 829
17	Նիգամի	1 295
18	Նորաբաց	2 500
19	Նորամարգ	2 068
20	Նոր Խարբերդ	7 046
21	Նոր Կյուրին	1 065
22	Ջրահովիտ	1 293
23	Ռանչպար	1 351
24	Մայաթ –Նովա	2 213
25	Սիս	1 532
26	Սիփանիկ	635

Ծանոթություն՝

* ՀՀ Արարատի մարզի քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

**ՀՀ Արարատի մարզի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ գյուղերի կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» պետական վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 953 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ ըստ մարզերի ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են ՀՀ արդարադատության նախարարության և ՀՀ կառավարությանն առնթեր ՀՀ ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա (շեղումը՝ 01.01.2016թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +12.9%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գուղական համայնքների միջև խնդրո առարկա տեղեկատվության փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

**ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2015թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 138	4 862
Ծնվածներ, մարդ	145	67	78
Մահացածներ, մարդ	86	42	44
Ամուսնություններ	55	X	X
Ամուսնալուծություններ	11	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	243	121	122
հանրակրթական	1 251	599	652
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	123	85	38
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	6	1	5
միջին մասնագիտական	50	25	25
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	34 743	...	...
Մարզիկներ, մարդ	41	2	39
Զբաղվածներ, մարդ	4 527	2 139	2 388
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	1	1	0.0
նրանցից՝ գիտության ոլկտոր	0.0	0.0	0.0
գիտության թեկնածուներ	0.0	0.0	-
ուսուցիչներ	122	106	16
բժիշկներ	18	...	...
միջին բուժանձնակազմ	39	...	...
Գործազուրկներ, մարդ	408	292	116
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 415	845	570
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	320	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	12 501	...	...
թատրոն	651	...	...
համերգ	-	-	-
թանգարան	731	...	...
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	45	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	28	X	X
միջին ծանրության	9	X	X
ծանր	7	X	X
առանձնապես ծանր	1	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: